

Till dig som vill veta mer:

Syfte och mål

Du som jobbar med barn och unga är oerhört viktig för att informera barn om rättigheter, samtycke, gråzoner samt vilka handlingar som kan vara olagliga. Detta för att förebygga att barn utsätts för övergrepp men också för att förhindra att de utsätter andra.

Hösten 2020 skickade ECPAT ut affischer till samtliga mellan-, hög- och gymnasieskolor. med information om hur barn kunde kontakta stödlinjen Ditt ECPAT för råd och stöd om sexuella övergrepp, hot och kränkningar. Responsen har varit oerhört positiv och många har efterfrågat verktyg att prata med barn om spridning av egenproducerat sexuellt kränkande material. Med egenproducerat material menas nakenbilder/filmer som barn tar på sig själva, antingen frivilligt eller under hot, press eller tvång. Nakenbilder i sig behöver inte vara ett problem, men när de sprids bortom barnets vilja och kontroll blir det kränkande och det innebär även att den/de som sprider bilden kan ha begått en olaglig handling. Syftet med lärarhandledningen är att öka kunskapen hos dig som jobbar med barn och unga så att du kan känna dig trygg i att prata om sexuella övergrepp och kränkningar på nätet, med fokus på egenproducerat material.

Målgrupp

Materialet riktar sig i första hand till elever på högstadiet, men kan även användas i årskurs sex samt på gymnasiet.

Om materialet

Materialet bygger på tre kortfilmer som tar upp olika problem som kan uppstå när nakenbilder på olika sätt spridits på nätet. Till varje film kommer en lärarhandledning som utgår från filmens aktuella tema.

Tidsåtgången för varje lärarhandledning kan variera beroende på hur många frågor du väljer att ta upp, men också på hur aktiva eleverna är. Du kan behöva dela upp arbetet på två lektioner, även om det ska vara möjligt att hinna med under en lektion.

Om du väljer att dela upp materialet på två tillfällen förslår vi att du:

- Vid **tillfälle 1** arbetar med *förförståelse*, ser filmen samt arbetar med ”börjor” och värderingsövningar (med följdfrågor).
- Vid **tillfälle 2** arbetar ni med *diskussion* och ”vad säger lagen”, samt ser på länkar och webbsidor där eleverna kan hitta stöd och verktyg.

Efter att ni genomfört lektionerna kan ni välja att arbeta vidare på olika sätt. Ett sätt är att använda kortleken med samtals- och reflektionsfrågor.

Till lärarhandledningarna finns en Powerpointpresentation där till exempel ”börjor”, frågor och länkar finns inlagda.

Förhållningssätt

Det är viktigt att vi vuxna visar ett genuint intresse och engagemang för den verklighet barn och unga lever i. Det gäller såväl på som utanför nätet. Var en öppen och förstående vuxen som stöttar eleverna med strategier, verktyg och förhållningssätt. Vi vet att många barn och unga har egna strategier, låt dem berätta och kliv ur dina egna ramar och lev dig in i hur det är att vara ung i dag.

I arbetet med filmerna är det viktigt du känner dig trygg i din roll och att du vet vart du och dina elever kan vända er om det uppstår frågor. Det kan vara bra att planera in lektionerna på en dag då kuratorn finns tillgänglig ifall någon är i behov av stöd efter lektionen. Du kan också berätta för dina elever att de alltid kan vända sig till Ditt ECPAT, vår stödlinje för barn och unga. Se länk nedan under ”Om ECPAT”. Om det känns svårt att ta tag i materialet kanske ni kan vara två i arbetet.

Vissa elever kommer inte att kunna relatera till temat, eller finna det svårt att delta i arbetet då det av olika anledningar kan vara känsligt. För att skapa delaktighet kan du lyfta begreppet *gruppträck* – som de flesta elever kan känna igen sig i och att detta fenomen går att applicera på en mängd olika situationer, varav filmerna visar några. På så vis kan det bli lättare för eleverna att se temat ur ett större och mer allmänt perspektiv.

Berätta gärna om normaliseringsprocessen – att det som upplevs som normalt i olika grupper och åldrar ser olika ut, och att gränser förflyttas genom olika handlingar och sammanhang. För unga är det ofta ett normaliserat beteende att hantera nakenbilder eller sexting på nätet. Öppna dörren till samtalet genom att visa respekt och var positiv – det finns mycket härligt, spännande och roligt på nätet.

Din roll som samtalsledare

Detta tema kan vara känsligt och det är viktigt att du som samtalsledare är förberedd. Titta på filmerna innan du använder dem i klassrummet och förbered dig för hur du ska hantera de svar, tankar och frågor som kan uppstå. Kanske behöver du ibland bryta en diskussion för att säga: ”Det här blev för personligt” eller ”Den här diskussionen kan fortsätta i ett mindre sammanhang hos kuratorn”. Inta en objektiv roll och se till så att samtalen hålls på en allmän nivå, utan att individualisera. Utgå från ett lösningsfokus när ni diskuterar så att samtalen inte hamnar i negativa spiraler. Fokusera på verktyg för att hantera den digitala verkligheten och dess utmaningar.

Vad kan skolan göra?

I [ECPATs rapport](#) *Ingen vill ha oönskade nakenbilder (2020)* uttalar sig barn om vad de tycker att skolan kan ge för stöd kring det som händer på sociala medier, i spel och på nätet. Barnen efterfrågar kunskap om risker, strategier och att kunna lära av andra barns erfarenheter. Barn har rätt till en trygg skolmiljö, och skolan tar ett stort socialt ansvar för att eleverna ska må bra. Trots det upplever många elever att det pratas för lite om de här frågorna. Flera lyfter att de hade velat lära sig vad som faktiskt är olagligt, men också att de skulle vilja lära sig mer om att sätta gränser för vad som är okej.

Fyra tips från barn och unga till skolan om nakenbilder:

1. Se till att elever får kunskap om risker och strategier för att hålla sig trygga och säkra på nätet
2. Gör barnen delaktiga i undervisningen och låt eleverna lära av varandra
3. Säkerställ att eleverna får kunskap om vad som är olagligt

Lär elever om samtycke och hjälp dem utforska sina egna gränser **En röd tråd genom arbetet bör vara:**

- Det är okej att ångra sig
- Ingen ska känna skam
- Ingen har rätt att döma
- Alla ska våga berätta
- Det är inte ditt fel om någon missbrukar ditt förtroende
- Det finns vuxna som kan stötta och hjälpa

Innan ni ser filmen behöver du förbereda eleverna. De får förstås tycka och tänka kring det de ser, men försök få dem att undvika att fälla kommentarer, värdera och objektifiera.

Sätt upp ramar för hur ni diskuterar:

- Vad är ett okej språk?
- Vad är okej att säga i klassrummet?
- Objektiva samtal - det handlar inte om dig, det handlar om frågan i allmänhet
- Att inte utlämna andra - om du vet något om någon annan, så är inte detta ett forum för den informationen. (Berätta att du i slutet kommer att visa dem länkar där de kan hitta stöd, och att du också kommer att berätta vilka vuxna de kan vända sig till på skolan.)

Lagen

Många elever vill verkligen veta vad som gäller utifrån lagboken. Till varje lektionsplanering finns information om vad lagen säger utifrån det aktuella exemplet. Vid lektionstillfället behöver du vara öppen och förstående, påminna eleverna om att barn har rätt till skydd och stöd och att trygga vuxna kan hjälpa till att hantera frågor som är svåra att klara av på egen hand – även när det handlar om något olagligt.

Stöd från föräldrar och vårdnadshavare

Vi vet att många barn och unga inte vågar berätta för sina föräldrar när något dåligt har hänt på nätet. De är rädda för att föräldrarna ska bli arga eller att de kommer straffas med mobil- eller spelförbud. Föräldrar och vårdnadshavare har en viktig roll som stöd till sina barn och tillsammans med lärarhandledningen kommer därför ett brev som du kan skicka med till dem i samband med att du genomför lektionen.

Om ECPAT Sverige

ECPAT Sverige är en barnrättsorganisation som arbetar mot sexuell exploatering av barn. Det gör vi på flera sätt. Vi sprider kunskap om brottsligheten och förebygger så att barn och unga inte utsätts. Vi arbetar med opinionsbildning och påverkansarbete mot makthavare och vi samarbetar med myndigheter, företag och andra organisationer. Vi driver även ECPAT Hotline dit allmänheten anonymt kan anmäla misstänkt sexuell exploatering av barn. Vi driver också två stöddinjer, en för barn och unga, Ditt ECPAT, och en för föräldrar och vuxna i barns närhet, ECPAT Föräldrahjälpen:

- På [Ditt ECPAT](#) finns artiklar om olika ämnen, exempelvis om vad som är olagligt eller inte, om att skicka eller ta emot nakenbilder, om hur en polisanmälan går till, med mera. Gå in på hemsidan och visa de artiklar som tar upp områden som behandlats under lektionen, så att eleverna vet var de kan hitta stöd och hjälp. Här kan också barn och unga komma i kontakt med oss via chatt, telefon och mail.
- På [ECPAT Föräldrahjälpen](#) finns stöd för föräldrar och andra viktiga vuxna i barns närhet. Här kan vuxna i barns närhet läsa mer om vad som är olagligt och inte, vad lagen säger samt barns tips och råd till vuxna.
- På www.ecpat.se kan du fördjupa din kunskap ytterligare genom att ta del av våra [rapporter](#).

Skolans värdegrund och uppdrag

Från och med höstterminen 2022 sker vissa ändringar i ämnet Sex och samlevnad. Ämnet kommer att benämnas: sexualitet, samtycke och relationer, och områdets bredd är tydligare framskrivet i läroplanerna.

Området ska:

- främja elevernas hälsa och välbefinnande
- stärka förmågan att göra medvetna och självständiga val
- bidra till förståelse för egna och andras rättigheter
- förmedla betydelsen av samtycke
- omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck
- utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet.

Länkar till stödmaterial från Skolverket: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sex-och-samlevnad>